

TALABALARDA EKOLOGIK KO'NIKMALARNI IVOJLANTIRISHNING USUL VA VOSITALARI

UrDPI Pedagogika fakulteti, "Maktabgacha ta'lim va tabiiy fanlar"

kafedrası katta o'qituvchisi

Bekchanova Feruza Marimboy qizi

Kalit so'zlar: ekologik ko'nikmalar, ekologik ta'lim, ta'lim usullari, ekologik faoliyat, interaktiv metodlar, barqaror rivojlanish, ijtimoiy mas'uliyat, ekologik ong, amaliy ta'lim.

Hozirgi kunda ekologik muammolar global darajada tobora jiddiylashib bormoqda. Atrof-muhitni himoya qilish, resurslardan oqilona foydalanish, iqlim o'zgarishini kamaytirish va barqaror rivojlanishni ta'minlash masalalari jamiyat uchun katta ahamiyat kasb etadi. Shu bois, ekologik ta'limning roli yanada muhimlashdi. Talabalarda ekologik ko'nikmalarni rivojlantirish — bu nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham o'z ichiga olgan kompleks jarayon bo'lib, uning samarali amalga oshirilishi uchun turli usul va vositalar zarur.

Tezda o'sib borayotgan ekologik muammolarga javob berish va barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun talabalarni ekologik ko'nikmalar bilan ta'minlashni maqsad qilgan ta'lim tizimi ishlab chiqish zarur. Ushbu tezisda ekologik ko'nikmalarni rivojlantirishda foydalaniladigan usul va vositalar, shu jumladan amaliy mashg'ulotlar, interaktiv metodlar, loyiha asosida o'qitish kabi usullarni ko'rib chiqamiz.

Ekologik ko'nikmalarni rivojlantirishning asosiy maqsadi talabalarni atrof-muhitni tushunish va unga nisbatan mas'uliyatli yondashishga o'rgatishdir. Bu ko'nikmalar orasida:

- Ekologik bilimlar: Tabiat va uning qonuniyatlarini tushunish, ekologik tizimlarni bilish.
- Amaliy ko'nikmalar: Chiqindilarni saralash, qayta ishlash, energiya tejash, resurslardan samarali foydalanish.
- Ijtimoiy mas'uliyat: Atrof-muhitga ta'sir qiluvchi qarorlar qabul qilishda mas'uliyatli bo'lish.

Ekologik ko'nikmalarni rivojlantirishda foydalaniladigan usul va vositalar

- Amaliy ta'lim:

Ekologik ko'nikmalarni rivojlantirishda amaliy ta'lim muhim rol o'ynaydi. Talabalar nafaqat ekologik nazariy bilimlarni o'rganishlari, balki o'rganganlarini amaliy faoliyatlarda qo'llashlari kerak. Masalan, chiqindilarni saralash va qayta ishlash bo'yicha amaliy mashg'ulotlar, yashil texnologiyalarni qo'llash, ekologik bog'lar yaratish kabi faoliyatlar talabalar uchun muhim amaliy ko'nikmalarni shakllantiradi.

- Loyiha asosida o'qitish (Project-based Learning):

Loyiha asosida o'qitish usuli talabalarni ekologik masalalarni hal qilishda faol ishtirok etishga undaydi. Bu usulda talabalar jamoa bo'lib, ekologik loyihalarni yaratadilar, atrof-muhitni himoya qilishga oid masalalarni tahlil qilishadi va o'z yechimlarini ishlab chiqadilar. Masalan, "Yashil makon" loyihasini tashkil etish, chiqindilarni qayta ishlashga oid innovatsion g'oyalar yaratish.

- Interaktiv va faol metodlar:

Ekologik ko'nikmalarni rivojlantirishda interaktiv metodlar samarali bo'ladi. Simulyatsiyalar, roliklar va ekologik simulyatsiyalar orqali talabalar ekologik tizimlarni qanday ishlashini va atrof-muhitga ta'sir ko'rsatishni ko'rishlari mumkin. Masalan, ekotizimlarning o'zgarishini simulyatsiya qilish yoki ekologik muammolarni echish uchun jamoa bilan ishlash.

- O'yin metodlari va gamifikatsiya:

O'yin metodlari va gamifikatsiya orqali talabalar ekologik ko'nikmalarni rivojlantirishda ko'ngilochar va samarali usulni qo'llashlari mumkin. Ekologik mavzularda o'yinlar tashkil etish, masalan, "Atrof-muhitni saqlash" yoki "Yashil shahar qurish" kabi o'yinlar orqali talabalar ekologik faoliyatlarni amalga oshirishni o'rganadilar.

- Maqsadli tadbirlar va loyihalar:

Ekologik ko'nikmalarni rivojlantirishda talabalarni maqsadli tadbirlarga jalb etish, ekologik tashabbuslarda qatnashish zarur. Talabalar uchun ekologik tozalash, daraxt ekish, qayta ishlash tizimlarini joriy etish kabi tadbirlar tashkil etish, ularning ekologik faoliyatini kuchaytiradi.

- Internet va multimedia resurslari:

Ekologik bilimlarni kengaytirish va ekologik ko'nikmalarni rivojlantirishda internet resurslari, videolar, interaktiv veb-saytlar va mobil ilovalar yordamida ta'limni samarali tashkil etish mumkin. Ekologik onlayn kurslar, interaktiv o'quv dasturlari va qo'llanmalar orqali talabalar atrof-muhit haqidagi bilimlarini oshiradilar.

Ta'limning interdisipliner yondashuvi

Ekologik ko'nikmalarni rivojlantirishda interdisipliner yondashuv ham muhimdir. Ekologiya va atrof-muhit fanlari bilan birga, ijtimoiy fanlar, iqtisodiyot, texnologiya va san'atni ham o'rganish talabalar uchun keng

ko'lamdagi bilimlarni taqdim etadi. Bu yondashuv ekologik ta'limni barcha sohalarida qo'llash va tushunishni ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, Talabalarda ekologik ko'nikmalarni rivojlantirish jarayoni faqat ekologik bilimlar bilan cheklanmaydi, balki ularni amaliy ko'nikmalar, ijtimoiy mas'uliyat va ekologik ong bilan ta'minlashni ham o'z ichiga oladi. Ekologik ko'nikmalarni rivojlantirishda samarali usul va vositalar, jumladan amaliy ta'lim, loyiha asosida o'qitish, interaktiv metodlar va gamifikatsiya talabalarni ekologik muammolarni hal qilishda faol va mas'uliyatli ishtirokchilar sifatida shakllantiradi. Shuningdek, interdisipliner yondashuv ekologik bilimlarning kengayishiga yordam beradi va talabalarni ekologik masalalarda kengroq fikrlashga undaydi. Ekologik ko'nikmalarni rivojlantirish nafaqat talabalarning o'zlari, balki butun jamiyat uchun ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi, bu esa barqaror rivojlanishga hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Giddings.B, Hopwood.B, & O'Brien.G (2002). Environment, economy and society: Fitting them together into sustainable development. Sustainable Development, 10(4), 187-196.
2. Sterling.S. (2001). Sustainable education: Re-visioning learning and change. Green Books.
3. Sobel.D. (2004). Place-based education: Connecting classrooms and communities. The Orion Society.
4. UNESCO (2014). Education for sustainable development goals: Learning objectives. UNESCO Publishing.
5. Wals.A.E.J. (2010). Between knowing what is good and doing what is good: Environmental education for sustainable development. Environmental Education Research, 16(1), 1-5.